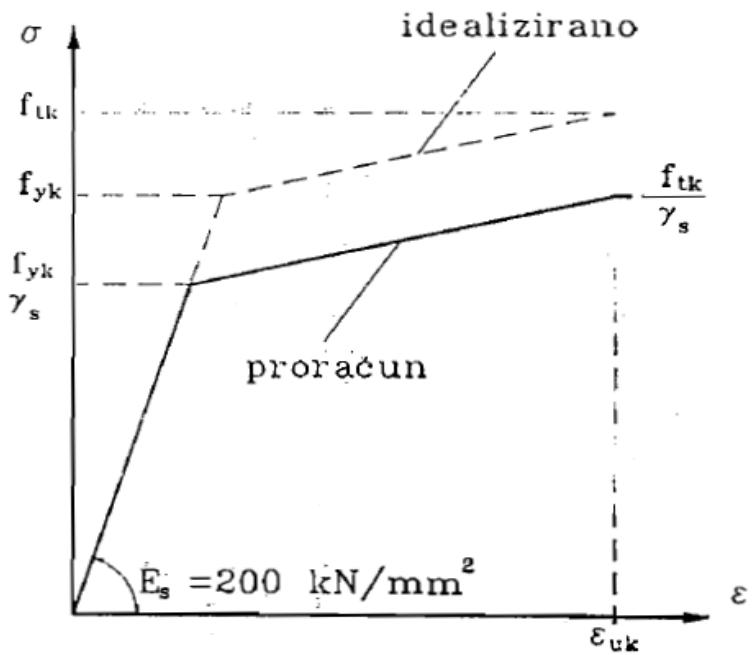

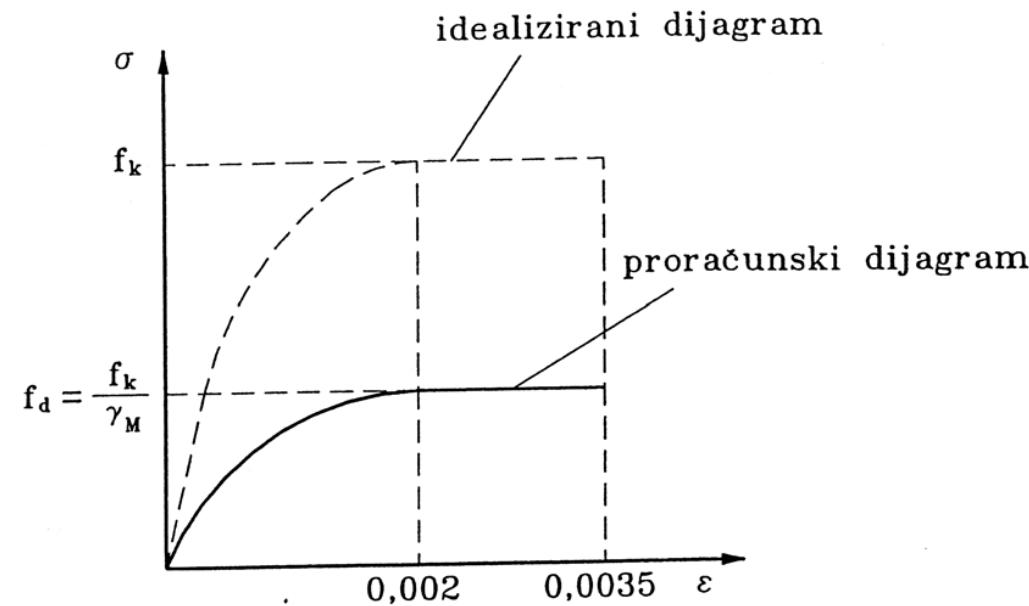
Horizontalno dejstvo u ravni zida **SAVIJANJE sa i bez aksijalne sile**

Proračun treba je zasnovan na sljedećim pretpostavkama:

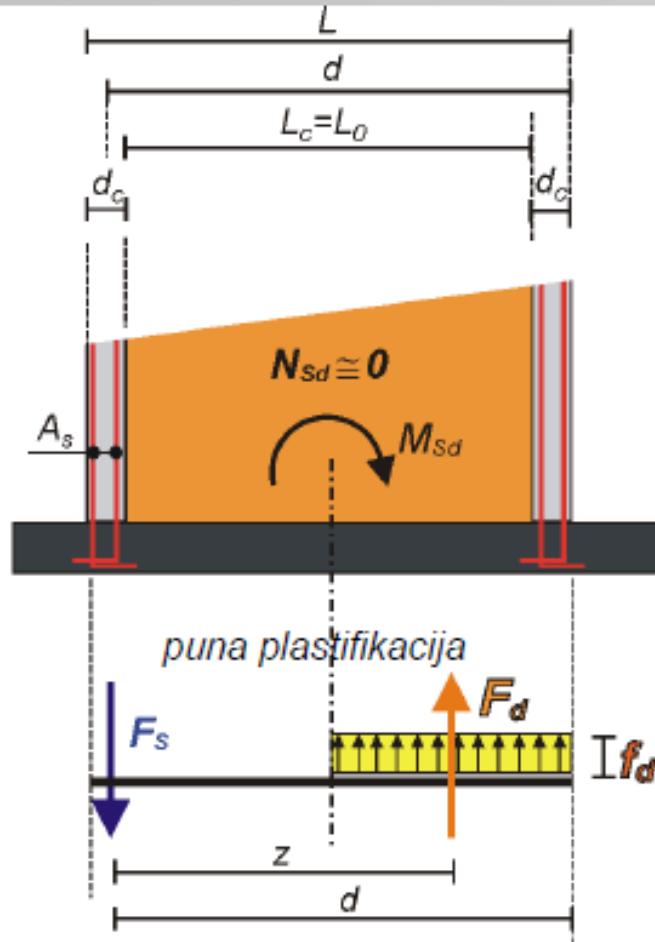
- ravni presjeci ostaju ravni
- armatura ima iste dilatacije kao i okolni dio zida
- čvrstoća zida na zatezanje jednaka je nuli
- maksimalna dilatacija pritiska zida odgovara mehaničkim karakteristikama zida
- maksimalna dilatacija zategnute armature odgovara mehaničkim karakteristikama armature
- veza između napona i dilatacije armature uzima se da je bilinearna
- za poprečne presjeke koji nisu potpuno pritisnuti, granična dilatacija nije veća za elemente Grupe 1 od 0.0035, niti veća od 0.002 za elemente Grupa 2, 3 i 4.

Armatura, dijagram napon-dilatacija

Zidarija, proračunski dijagram
naprezanje-deformacija

$$\frac{N_{Sd}}{t \cdot L} < 0.3 f_d = \textcolor{red}{\text{ČISTO SAVIJANJE}}$$

$$\Sigma M = 0 \rightarrow F_s \cdot d - F_d(d - z) = 0$$

$$F_s = A_s \cdot f_y \quad ; \quad F_d = f_d \cdot t \cdot \frac{d}{2}$$

$$z = d \left(1 - 0.5 \frac{A_s \cdot f_y}{f_d \cdot t \cdot d} \right) \leq 0.95d$$

$$M_{Rd} = \min \begin{cases} A_s \cdot f_{yd} \cdot z \\ \alpha \cdot f_d \cdot t \cdot d^2 \end{cases}$$

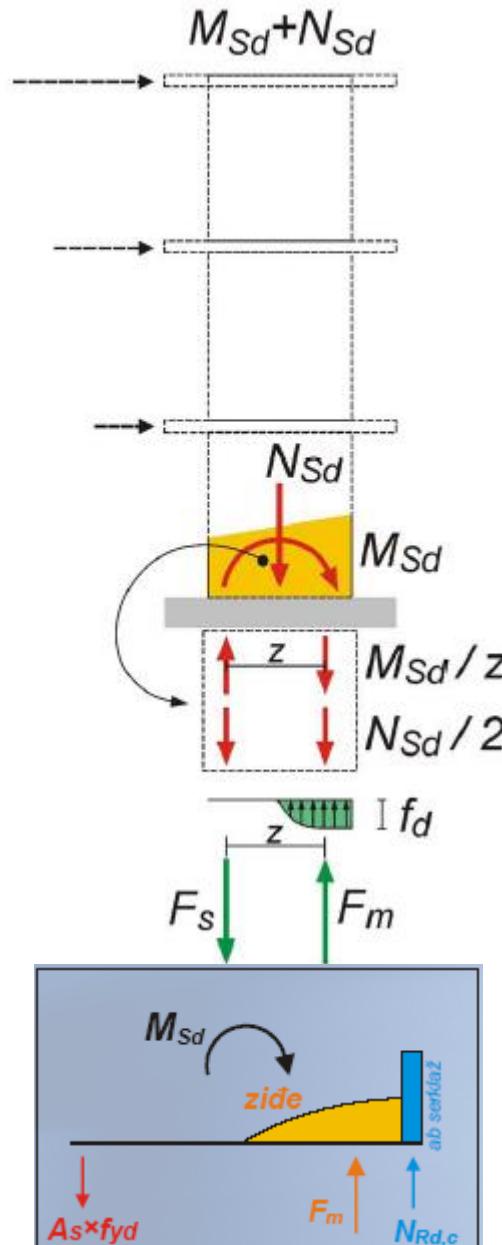
$$\alpha = 0.4 \quad \text{za Grupu 1}$$

$$\alpha = 0.3 \quad \text{za Grupu 2,3,4}$$

Odobrano: As [cm²]

Potrebno je dokazati da je:

$$M_{Sd} < M_{Rd}$$

Pri verifikaciji uokvirenih zidova koji su izloženi savijanju i/ili akcijalnom opterećenju **usvajaju se prepostavke koje važe za armirane zidove.**

Proračunska vrijednost momenta otpornosti na savijanje zasniva se samo na čvrstoći zida. Pritisnuta armatura se zanemaruje.

U slučaju jednostruko armiranog pravougaonog poprečnog presjeka koji je izložen samo savijanju, proračunska vrijednost **momenta nosivosti**, M_{Rd} , data je izrazom:

$$M_{Rd} = A_s f_{yd} z$$

Gdje je:

A_s - površina poprečnog presjeka zategnute armature
 f_{yd} - proračunska vrijednost granice tečenja čelika za armiranje

z - krak unutrašnjih sila

$$z = d \left(1 - 0,5 \frac{A_s f_{yd}}{b d f_d} \right) \leq 0,95d , \quad (6.23)$$

gde je:

b širina preseka;

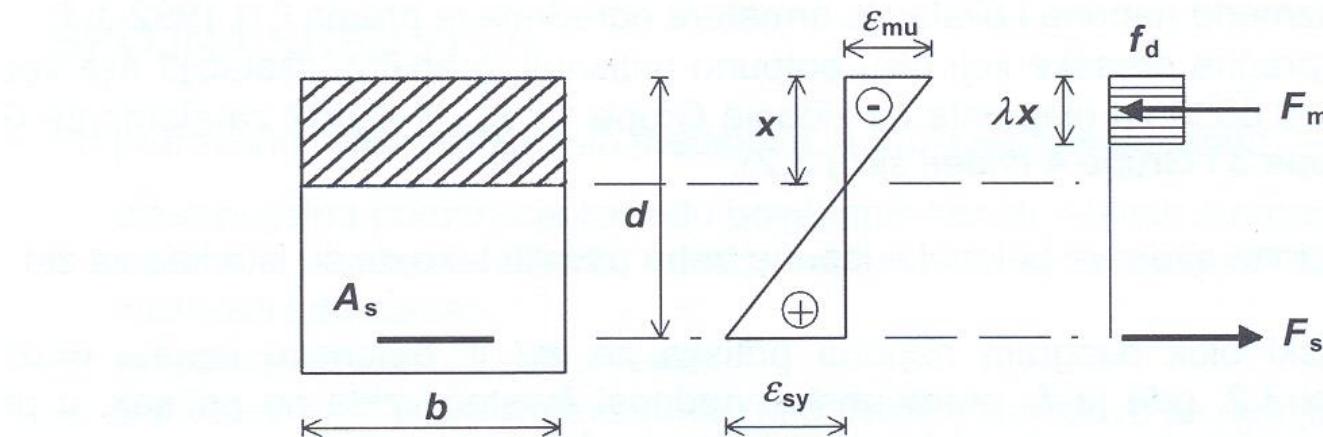
d efektivna visina preseka;

A_s površina poprečnog preseka zategnute armature;

f_d proračunska vrednost čvrstoće na pritisak zida u pravcu opterećenja, dobijena prema 2.4.1 i 3.6.1, ili čvrstoća betonske ispune, dobijena prema 2.4.1 i 3.3 (merodavna je manja vrednost);

f_{yd} proračunska vrednost čvrstoće čelika za armiranje.

Napomena: Za specijalan slučaj armiranih konzolnih zidova izloženih savijanju, pogledati dole navedenu odredbu (5).

Pri izračunavanju vrijednosti momenta nosivosti, M_{Rd} , armiranih zidanih elemenata izloženih savijanju, proračunska čvrstoća na pritisak, f_d , može se uzeti kao konstantna preko visine pritisnute zone presjeka, λ_x , kada proračunska vrijednost momenta nosivosti, M_{Rdf} , pri pritisku, nije veća od:

- za elemente za zidanje grupe 1, osim za betonske elemente sa lakisom agregatom : $\cdot M_{Rd} \leq 0,4 f_d b d^2$
- Za elemente za zidanje grupe 2, grupe 3 i grupe 4 i betonske elemente sa lakisom agregatom grupe 1:

Gdje su:

$$M_{Rd} \leq 0,3 f_d b d^2$$

f_d proračunska čvrstoća zida na pritisak

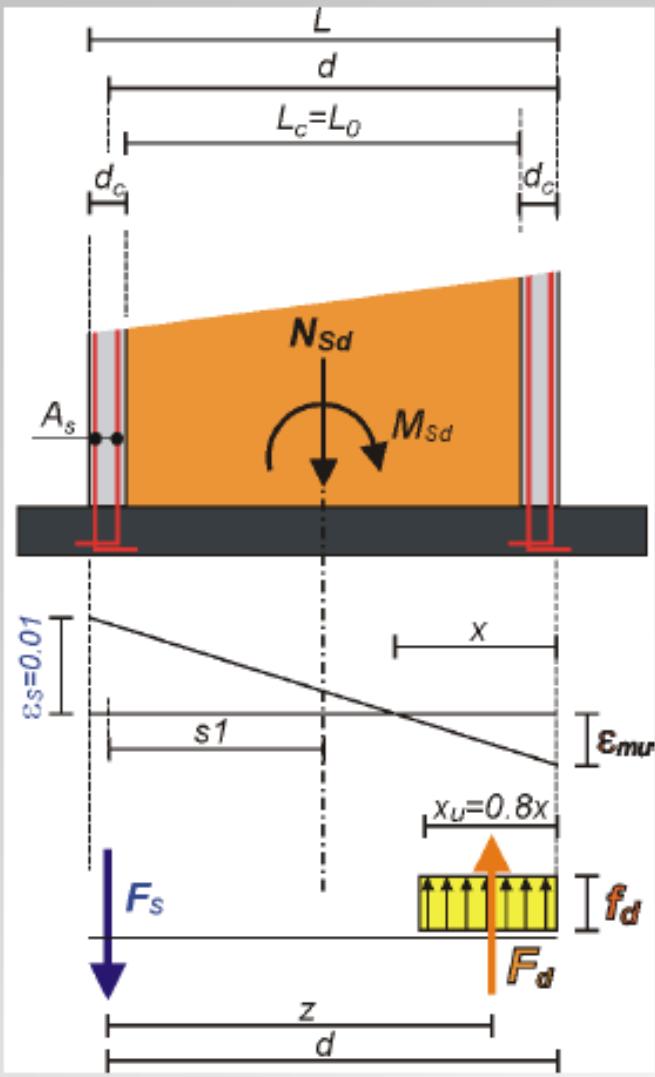
b širina presjeka;

d efektivna visina presjeka;

x visina do neutralne ose.

Armirani zidani elementi izloženi maloj aksijalnoj sili mogu se proračunati samo na savijanje, ako proračunska vrijednost normalnog napona, σ_d , ne prelazi:

$$\sigma_d \leq 0,3 f_d$$

$$\frac{N_{Sd}}{t \cdot L} \geq 0.3 f_d$$

= SAVIJANJE + UZDUŽNA SILA

$$\Sigma V = 0 \rightarrow N_{Sd} = F_d - F_s$$

$$\Sigma M = 0 \rightarrow M_{Sd} + N_{Sd} \cdot s_1 = F_d \cdot z$$

$$z = \frac{M_{Sd} + N_{Sd} \cdot \left(\frac{l}{2} - \frac{d_c}{2} \right)}{N_{Sd} + A_s \cdot f_{yd}}$$

Zadano: M_{Sd} , N_{Sd} , A_s

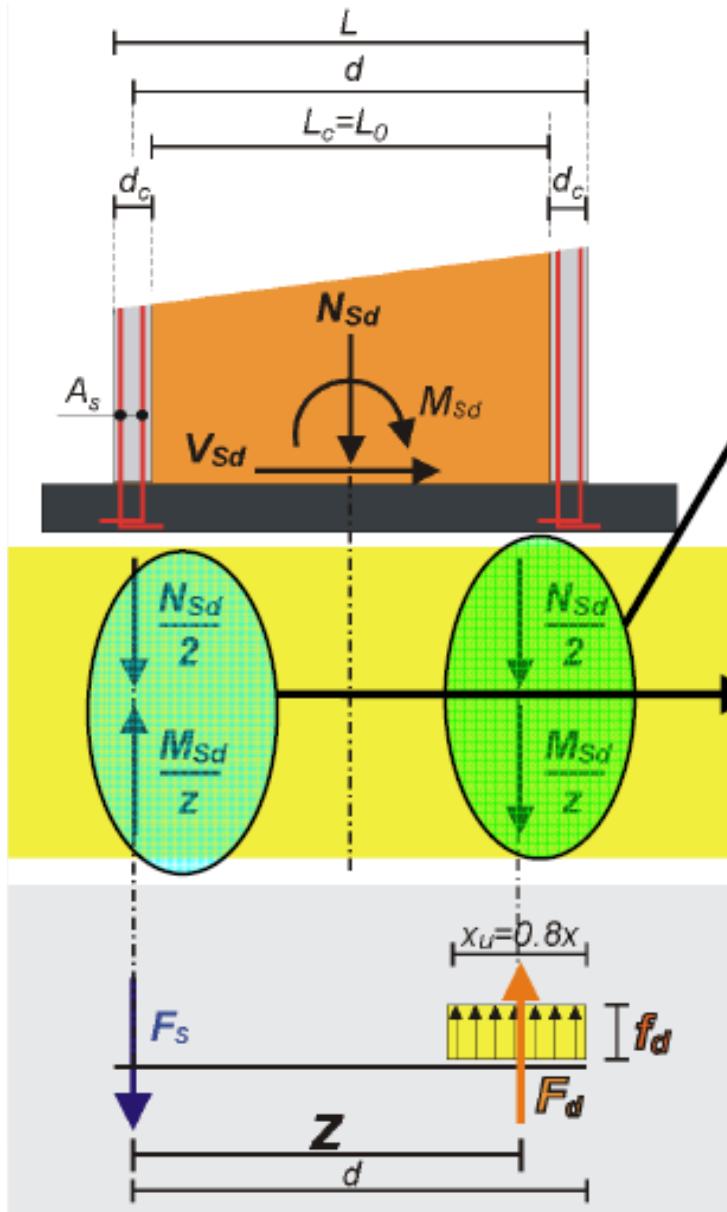
$$x = \frac{\epsilon_{mu}}{\epsilon_{mu} + \epsilon_s} \cdot d \quad ; \quad x_u = 0.8 \cdot x \quad ; \quad z = d - \frac{x_u}{2} \quad ; \quad x_u = 2(d - z)$$

$$\epsilon_{mu} = 3.5\% \text{ za Grupu 1}$$

$$\epsilon_{mu} = 2.0\% \text{ za Grupu 2,3,4}$$

Kontrola tlačnih naprezanja:

$$F_d = \frac{M_{Sd} + N_{Sd} \cdot s_1}{z} < F_{d,R} = x_u \cdot t \cdot f_d$$

PRIMJER PRORACUNA ZIDOVA NA DJELOVANJE POTRESA

Dokaz nosivosti u tlačnom području:

$$F_d = \frac{N_{Sd}}{2} + \frac{M_{Sd}}{z} < F_{d,R} = x_u \cdot t \cdot f_d$$

$$x_u = 2(d - z)$$

Potrebna armatura vert. serklaža:

$$A_{s1} = A_{s2} = \frac{M_{Sd}}{z f_{yd}} - \frac{N_{Sd}}{2 f_{yd}}$$

$$z = \frac{M_{Sd} + N_{Sd} \cdot \left(\frac{l}{2} - \frac{d_c}{2} \right)}{N_{Sd} + A_s \cdot f_{yd}}$$

Materijal		γ_M				
		Klasa				
		1	2	3	4	5
A	Zid izведен sa:					
A	Elementima kategorije I i malterom projektovanih svojstava ^a	1,5	1,7	2,0	2,2	2,5
B		1,7	2,0	2,2	2,5	2,7
C	Elementima kategorije I i malterom projektovanog sastava ^b	2,0	2,2	2,5	2,7	3,0
	Elementima kategorije II i bilo kojim malterom ^{a, b, e}					
D	Usidrenim čelikom za armiranje	1,7	2,0	2,2	2,5	2,7
E	Čelikom za armiranje i čelikom za prethodno naprezanje	1,15				
F	Pomoćnim komponentama ^{c, d}	1,7	2,0	2,2	2,5	2,7
G	Nadvojima u skladu sa EN 845-2	1,5 - 2,5				

^a Zahtjevi za maltere projektovanih svojstava dati su u EN 998-2 i EN 1996-2.

^b Zahtjevi za maltere projektovanog sastava dati su u EN 998-2 i EN 1996-2.

^c Deklarisane vrijednosti su srednje vrijednosti.

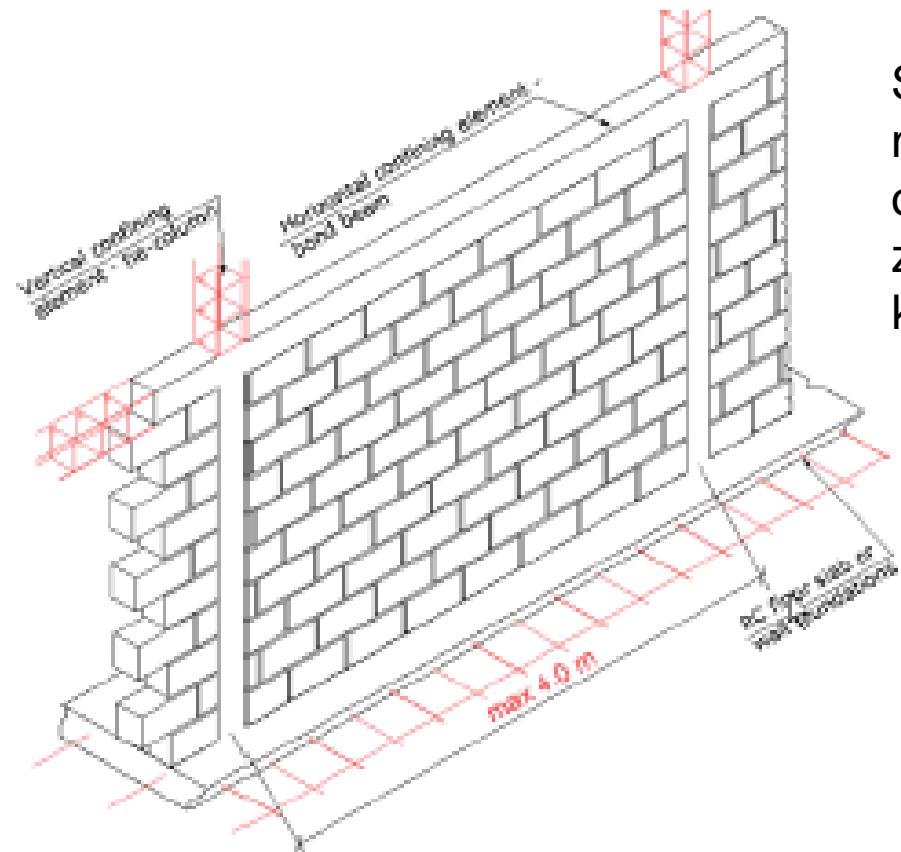
^d Pretpostavlja se da su slojevi nepropusni na vlagu obuhvaćene vrijednošću γ_M za zid.

^e Kada koeficijent varijacije za elemente kategorije II nije veći od 25 %.

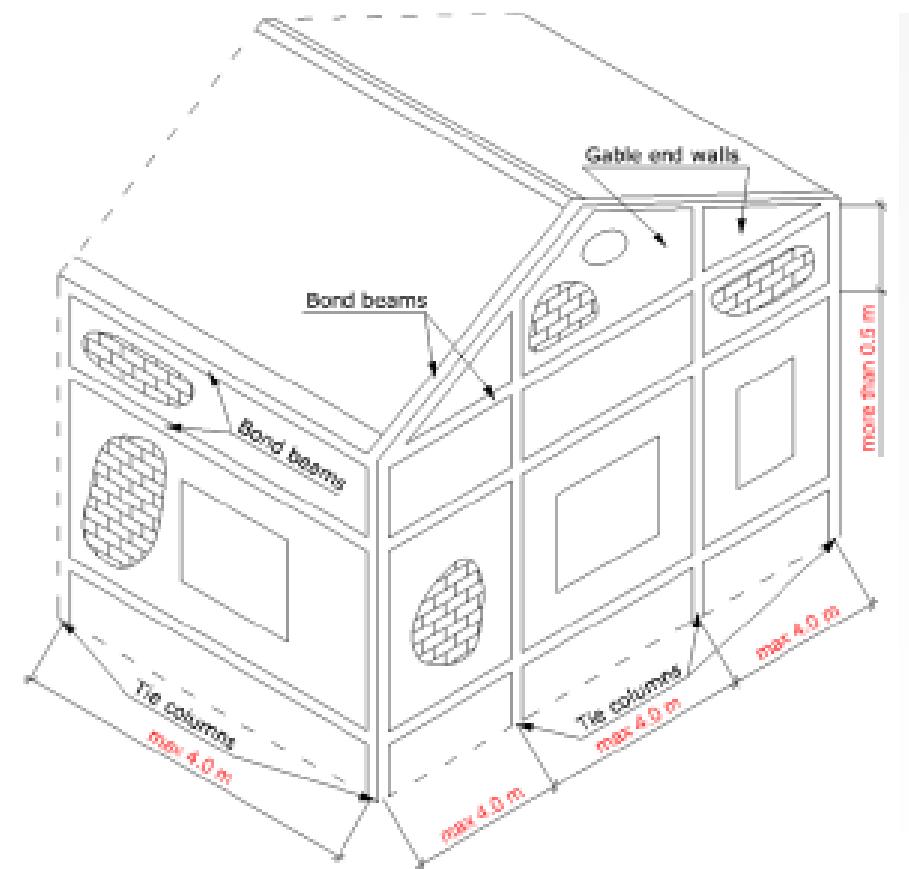
Parcijalni koeficijenti za materijale za granična stanja nosivosti

Dijametri:	8 - 32 mm šipka 8 - 16 mm kotur (do 25mm)	Masa:	veza 2.5 t šipka 1.5-2 t kotur
Dužina (šipka): standardna 12 m, specifične dužine po zahtjevu (do 16 m) uz toleranciju +/- 100 mm			
Dimenzije (kotur): unutrašnji dijametar ca 700mm; vanjski dijametar ca 1000mm; visina ca 700mm			

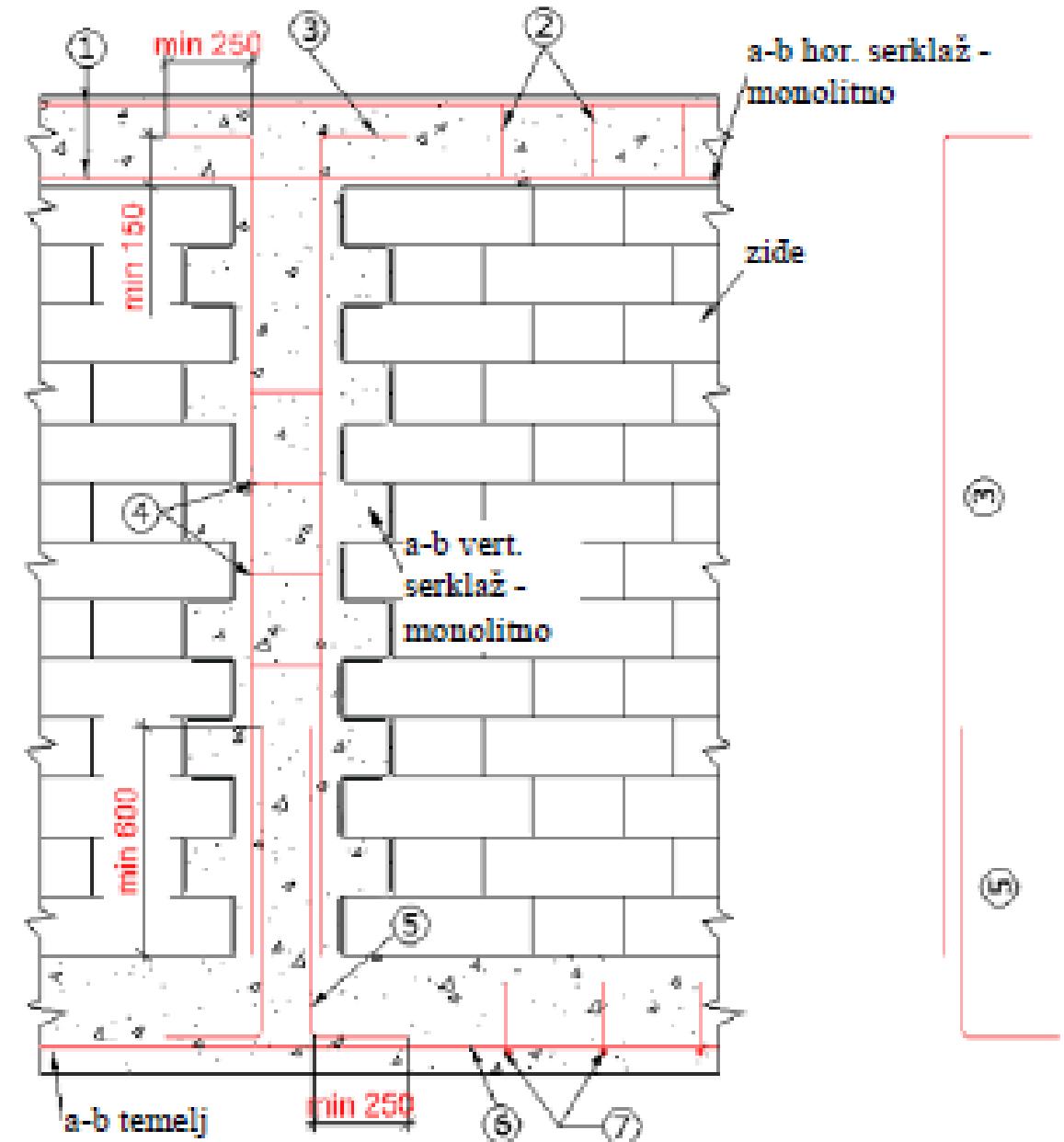
Nominalne vrijednosti			Tolerancija na masu					
Prečnik	Poprečni presjek	Masa po metru	B500B B450C	B550B ÖN B4707	B550B HRN 1130	B500C	B500B(C)	PC 52
mm	mm ²	kg/m			%			mm
8	50,3	0,395	± 6,0	± 6,0	± 5,0	± 6,0	+6/-4,5	+0,3 / -0,5
10	78,5	0,617	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,3 / -0,5
12	113	0,888	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,3 / -0,5
14	154	1,21	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,3 / -0,5
16	201	1,58	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,3 / -0,5
18	254	1,99	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,4 / -0,5
20	314	2,47	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,4 / -0,5
22	380	2,98	± 4,5	± 4,5		± 4,5	+6/-4,5	+0,4 / -0,5
24	452	3,55	± 4,5		± 5,0		+6/-4,5	
25	491	3,85	± 4,5	± 4,5		± 4,5	+6/-4,5	+0,4 / -0,5
26	531	4,17	± 4,5	± 4,5	± 5,0		+6/-4,5	
28	616	4,83	± 4,5	± 4,5		± 4,5	+6/-4,5	+0,4 / -0,75
30	707	5,55	± 4,5	± 4,5	± 5,0		+6/-4,5	
32	804	6,31	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,4 / -0,75

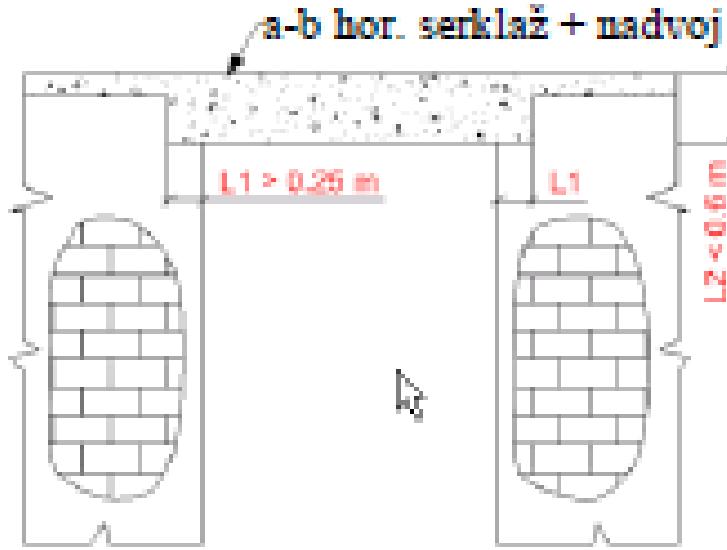
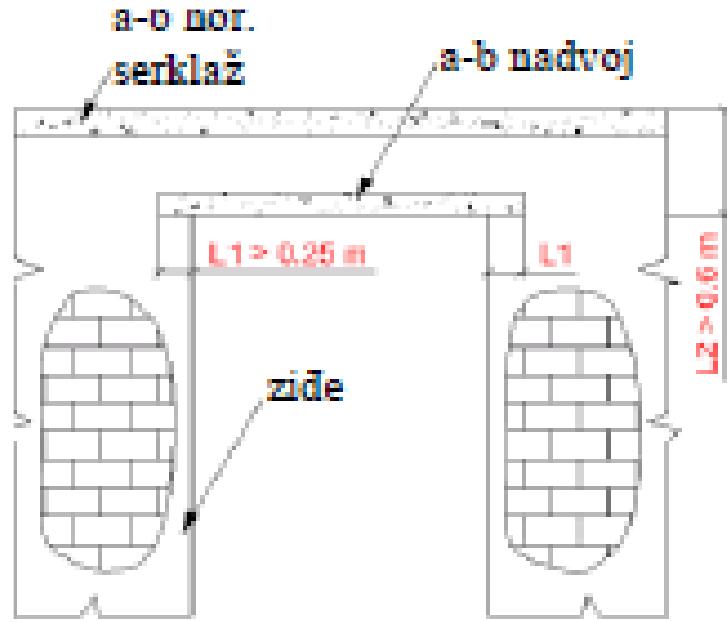

Serklaže treba predvidjeti na nivou svakog sprata, na mjestima sučeljavanja zidova i sa obje strane svakog otvora površine veće od $1,5 \text{ m}^2$. Dodatni serklaži mogu se zahtijevati u zidovima, tako da njihov maksimalni razmak, kako horizontalno tako i vertikalno, iznosi 4 m.

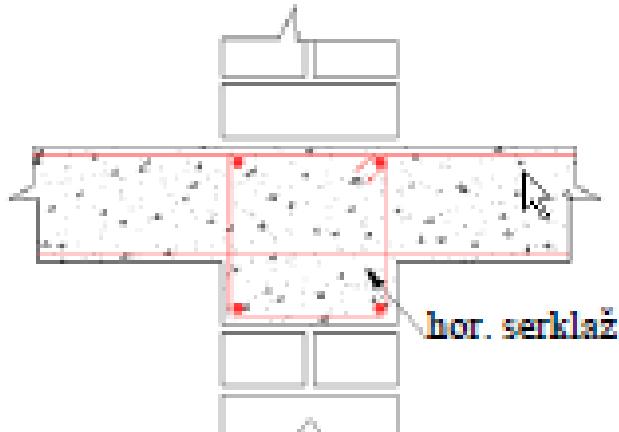
Serklaži treba da imaju površinu poprečnog presjeka ne manju od $0,02 \text{ m}^2$, uz minimalnu dimenziju u ravni zida od 150 mm i sa podužnom armaturom koja ima minimalnu površinu od 0,8 % površine poprečnog presjeka serklaža, ali ne manju od 200 mm^2 . Uzengije treba da imaju minimalni prečnik od 6 mm i treba da su na rastojanju ne većem od 300 mm.

Detalji armiranja vertikalnih serklaža

Detalji armiranja horizontalnih serklaža

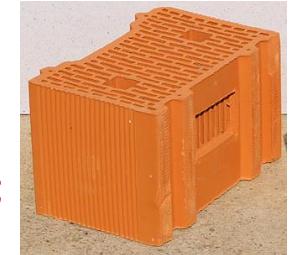

PRIMJER 1: Zid dužine 5,6m je uokviren vertikalnim serklažima. Zid je izgrađen od zidnih blokova Porotherm 38S, dimenzija 250x380x238, sa vertikalnim šupljinam druge grupe. Prema kategoriji proizvodnje elementi se svrstavaju u I kategoriju. Srednja čvrstoća pri pritisku je 10MPa.

Za zidanje je korišćen malter opšte namjene M10, projektovanog sastava. Klasa izvođenja radova je 3 (Izvođač ugrađuje samo materijale koji imaju potvrdu o usaglašenosti proizvoda).

Provjeriti nosivost zida na savijanje ako su vertikalni serklaži minimalnih dimenzija i ako su armirani minimalnom količinom armature, uz uslov da u dnu zida djeluju:

- A) minimalno vertikalno proračunsko opterećenje od 100 kN i moment savijanja od 200 kNm;
- B) minimalno vertikalno proračunsko opterećenje od 1400 kN i moment savijanja od 3000 kNm.

Rješenje:

A) **minimalno vertikalno proračunsko opterećenje od 100 kN i moment savijanja u ravni zida od 200 kNm;**

1) Prvo ćemo provjeriti nivo napona pritiska u zidu, da bismo utvrdili da li zid provjeravamo na čisto savijanje, kada je $M_{rd} = A_s f_y d Z$.

Ako proračunska vrijednost normalnog napona zadovoljava izraz

$$\sigma_d \leq 0,3 f_d$$

Gdje je f_d proračunska čvrstoća zida na pritisak, zid se može provjeriti na čisto savijanje.

Proračunska čvrstoća na pritisak je $f_d = \frac{f_k}{\gamma_M}$

Izraz za proračun karakteristične čvrstoće na pritisak
glasí:

$$f_k = K f_b^{0.7} f_m^{0.3}$$

Blokova Porotherm 38S, dimenzija 250x380x238.

Najmanja horizontalna dimenzija je 250mm, a visina 238mm.
Srednja čvrstoća pri pritisku je 10 MPa.

Traži se normalizovana srednja vrijednost čvrstoće pri pritisku, f_b

Visina zidnog elementa	Najmanja horizontalna dimenzija zidnog elementa (mm)				
	50	100	150	200	≥ 250
50	0,85	0,75	0,70	/	/
65	0,95	0,85	0,75	0,70	0,65
100	1,15	1,0	0,90	0,80	0,70
150	1,30	1,2	1,1	1,0	0,95
190			1,22	1,12	
200	1,45	1,35	1,25	1,15	1,10
238					1,138
≥ 250	1,55	1,45	1,35	1,25	1,15

Sračunavanje koeficijenta oblika za element dimenzija 250x380x238, čije se dimenzijsne ne nalaze u tabeli dobija se linearnom interpolacijom za elemente dijemezija 200x250 i 250x250:

$$\text{Konačan koeficijent oblika } \delta \text{ je: } \delta = 1,10 + \frac{(238-200) \times (1,15 - 1,10)}{(250-200)} = 1,138$$

Normalizovana srednja vrijednost čvrstoće pri pritisku elementa za zidanje iznosi:

$$f_b = f_{sr, suv} \delta = 10 \times 1,138 = 11,38 \text{ MPa}$$

$$f_m = 10 \text{ MPa}$$

$$f_k = 0,45 \times f_b^{0,7} \times f_m^{0,3} = 4,93 \text{ MPa}$$

Prema kategoriji proizvodnje elementi se svrstavaju u I kategoriju. Za zidanje je korišćen malter opšte projektovanog sastava. Klasa izvođenja radova je 3.

Koeficijent za materijale je 2,7.

$$f_d = \frac{f_k}{\gamma_M} = \frac{4,93}{2,7} = 1,83 \text{ MPa}$$

Napon pritiska u zidu je $\sigma_d = \frac{100}{560 \times 38} \times 10 = 0,047 \text{ MPa} < 0,3 \times 1,83 = 0,55 \text{ MPa}$. Možemo primijeniti izraze za čisto savijanje.

2) $M_{rd} = A_s f_{yd} z$

Ako su serklaži dimenzija 38×15 , njihova površina je $0,057 m^2$, što je veće od minimalnih $0,02 m^2$. Minimalna površina armature je 0,8% od površine serklaža, te je to $A_{sw} = 0,8\% \times 380 \times 150 = 456 \text{ mm}^2$ ili 200 mm^2 .

Usvojeno je da su serklaži armirani sa $4\phi 14$ ($4 \times 1,54 = 6,04 \text{ cm}^2$). Prečnik jedne šipke $\phi 14$ je 154 mm^2 . Vrsta čelika je B500 B, te je granica tečenja čelika $f_y = 500 \text{ MPa}$, a proračunska vrijednost granice tečenja iznosi $f_{yd} = \frac{f_y}{\gamma_s} = \frac{500}{1,15} = 434,8 \text{ MPa}$

$$A_s = 6,04 \text{ cm}^2 \quad f_{yd} = 434,8 \text{ MPa}$$

Materijal	γ_m		
	Klasa		
	1	2	3
A Elementi kategorije I i sa malterom projektovanih svojstva	1,5	2,0	2,5
B Elementi kategorije I i sa malterom projektovanog sastava	1,7	2,2	2,7
C Elementi kategorije II sa bilo kojim malterom	2,0	2,5	3,0

Dijametri:

8 - 32 mm šipka
8 - 16 mm kotur (do 25mm)

Masa:

veza 2,5 t šipka
1,5-2 t kotur

Dužina (šipka): standardna 12 m, specifične dužine po zahtjevu (do 16 m) uz toleranciju +/- 100 mm

Dimenzije (kotur): unutrašnji dijametar ca 700mm; vanjski dijametar ca 1000mm; visina ca 700mm

Nominalne vrijednosti			Tolerancija na masu					
Prečnik	Poprečni presjek	Masa po metru	B500B B450C	B550B ÖN B4707	B550B HRN 1130	B500C	B500B(C)	PC 52
mm	mm ²	kg/m			%			mm
8	50,3	0,395	± 6,0	± 6,0	± 5,0	± 6,0	+6/-4,5	+0,3 / -0,5
10	78,5	0,617	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,3 / -0,5
12	113	0,888	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,3 / -0,5
14	154	1,21	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,3 / -0,5
16	201	1,58	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,3 / -0,5
18	254	1,99	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,4 / -0,5
20	314	2,47	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,4 / -0,5
22	380	2,98	± 4,5	± 4,5		± 4,5	+6/-4,5	+0,4 / -0,5
24	452	3,55	± 4,5		± 5,0		+6/-4,5	
25	491	3,85	± 4,5	± 4,5		± 4,5	+6/-4,5	+0,4 / -0,5
26	531	4,17	± 4,5	± 4,5	± 5,0		+6/-4,5	
28	616	4,83	± 4,5	± 4,5		± 4,5	+6/-4,5	+0,4 / -0,75
30	707	5,55	± 4,5	± 4,5	± 5,0		+6/-4,5	
32	804	6,31	± 4,5	± 4,5	± 5,0	± 4,5	+6/-4,5	+0,4 / -0,75

B500B
B450C

$$z = d \left(1 - 0,5 \frac{A_s f_{yd}}{b d f_d} \right) \leq 0,95d , \quad (6.23)$$

gde je:

b širina preseka;

d efektivna visina preseka;

A_s površina poprečnog preseka zategnute armature;

f_d proračunska vrednost čvrstoće na pritisak zida u pravcu opterećenja, dobijena prema 2.4.1 i 3.6.1, ili čvrstoća betonske ispune, dobijena prema 2.4.1 i 3.3 (merodavna je manja vrednost);

f_{yd} proračunska vrednost čvrstoće čelika za armiranje.

$$\text{Krak unutrašnjih sila } z = dx \left(1 - 0,5 \frac{A_s}{bxd} x \frac{f_{yd}}{f_d} \right)$$

Gdje je efektivna visina presjeka d rastojanje od težišta vertikalnog serklaža do pritisnute ivice zida:

$$d = l - \frac{l_c}{2} = 5,6 - \frac{0,15}{2} = 5,525 \text{ m} = 552,5 \text{ cm}$$

$$z = dx \left(1 - 0,5 \frac{A_s}{bxd} x \frac{f_{yd}}{f_d} \right) = 5,525 \times \left(1 - 0,5 \times \frac{6,04}{38 \times 552,5} \times \frac{434,8}{1,83} \right) = 5,33 \text{ m} > 0,95 \times 5,525 = 5,25 \text{ m}$$

$$z = 5,25 \text{ m}$$

$$M_{rd,t} = A_s f_{yd} z = 6,04 \times 43,48 \times 5,25 = 1378,8 \text{ kNm} - \text{zatezanje}$$

$$M_{rd,c} = 0,3 \times 0,183 \frac{kN}{cm^2} \times 38 \times 552,5^2 / 100 = 6368,3 \text{ kNm} - \text{pritisak}$$

$$M_{Rd} \leq 0,3 f_d b d^2$$

U dnu zida djeluje moment savijanja od 200 kN, a nosivost zida na savijanje je 1378,8 kNm. Ovo znači da minimalna armatura u vertikalnom serklažu, sa 4φ14, zadovoljava.

Rješenje:

B) minimalno vertikalno proračunsko opterećenje od 1400 kN i moment savijanja u ravni zida od 3000 kNm;

Napon pritiska u zidu je $\sigma_d = \frac{1400}{560 \times 38} \times 10 = 0,65 \text{ MPa} > 0,3 \times 1,83 = 0,55 \text{ MPa}$. Ne možemo primijeniti izraze za čisto savijanje.

Ovo je savijanje sa aksijalnom silom.

$$f_{yd} = \frac{f_y}{\gamma_s} = \frac{500}{1,15} = 434,8 \text{ MPa}$$

$$f_d = \frac{f_k}{\gamma_M} = \frac{4,93}{2,7} = 1,83 \text{ MPa}$$

Vertikalni serklaži su dimenzija 38x15 cmxcm. Pretpostavlja se da su armirani sa 4φ14 ($6,04 \text{ cm}^2$).

$$d = l - \frac{l_c}{2} = 5,6 - \frac{0,15}{2} = 5,525 \text{ m} = 552,5 \text{ cm}$$

$$z = \frac{3000 + 1400 \times \left(\frac{5,6}{2} - \frac{0,15}{2}\right)}{1400 + 6,04 \times 43,48} = 4,1 \text{ m}$$

Dokaz nosivosti u pritisnutoj zoni:

$$\text{Sila pritiska } F_d = \frac{1400}{2} + \frac{3000}{4,1} = 1.431,7 \text{ kN} < F_{d,R} = 2 \times (552,5 - 410) \times 38 \times 0,182 = 1971 \text{ kN}$$

Nosivost u pritisnutoj zoni je zadovoljena.

Potrebna armatura u vertikalnom serklažu

$$A_{s1} = A_{s2} = \frac{3000}{4,1 \times 43,48} - \frac{1400}{2 \times 43,48} = 16,8 - 16,1 = 0,7 \text{ cm}^2$$

Minimalna površina armature je 0,8% od površine serklaža, te je to $A_{sw} = 0,8\% \times 380 \times 150 = 456 \text{ mm}^2$ ili 200 mm^2 .

Zadovoljava pretpostavljena minimalna armatura u vertikalnom serklažu 4φ14 ($6,04 \text{ cm}^2$).

